

KONGRES IZB ROLNICZYCH

Izby Rolnicze o przyszłości polskiego sektora żywnościowego w świetle
zawirowań na rynkach rolnych

**Uwarunkowania społeczne oraz rola innowacji w rozwoju
sektora rolnego w Polsce**

Dr Mirosław Drygas
Spała, 10 maja 2022 r.

Struktura wystąpienia

- 1. Wprowadzenie**
- 2. Problemy rozwoju obszarów wiejskich w Polsce**
- 3. Innowacyjność a przyszłość polskiego rolnictwa**
- 4. Edukacja i doradztwo rolnicze - główne ogniwa AKIS**
- 5. Podsumowanie.**

Wprowadzenie

Jedyne bardziej ogólne i perspektywiczne spojrzenie na gospodarkę zasobami naturalnymi może zapewnić dobrobyt obecnych i przyszłych pokoleń, rozumnie korzystających z czynnika przyrody.

**Prof. Kazimierz Secomski
Warszawa, wrzesień 1967 r.**

**Harold j. Barnett i Chandler Morse. Ekonomia zasobów naturalnych.
Książka i Wiedza, Warszawa 1977 r.**

Wprowadzenie

Paradygmat dalszego rozwoju UE, w tym również proponowane zmiany WPR, opiera się na pryncypiach definiujących zasadę zrównoważenia oraz jej horyzontalnego wdrażania w całej gospodarce, w tym także w sektorze rolno-spożywczym.

Komisja Europejska zobowiązała się dokumentach programowych do podjęcia kolejnych kroków na rzecz „zrównoważonej przyszłości Europy”.

Przekształcenie aktualnego systemu żywnościowego w kierunku jego zrównoważenia zgodnie z celami zrównoważonego rozwoju zawartymi w Agendzie 2030 ONZ jest absolutnym priorytetem w skali globalnej/ planetarnej.

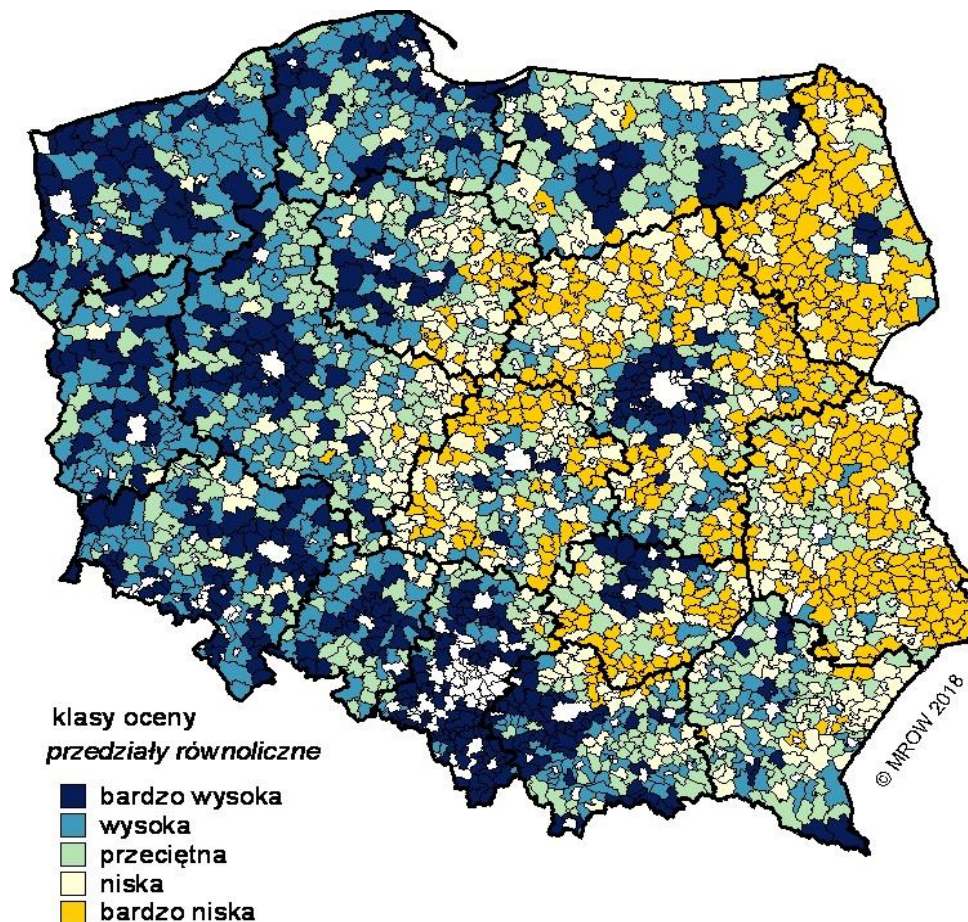
Deklaracja Producentów Żywności - Szczyt Żywnościowy ONZ 2021

Deklaracja UE & USA

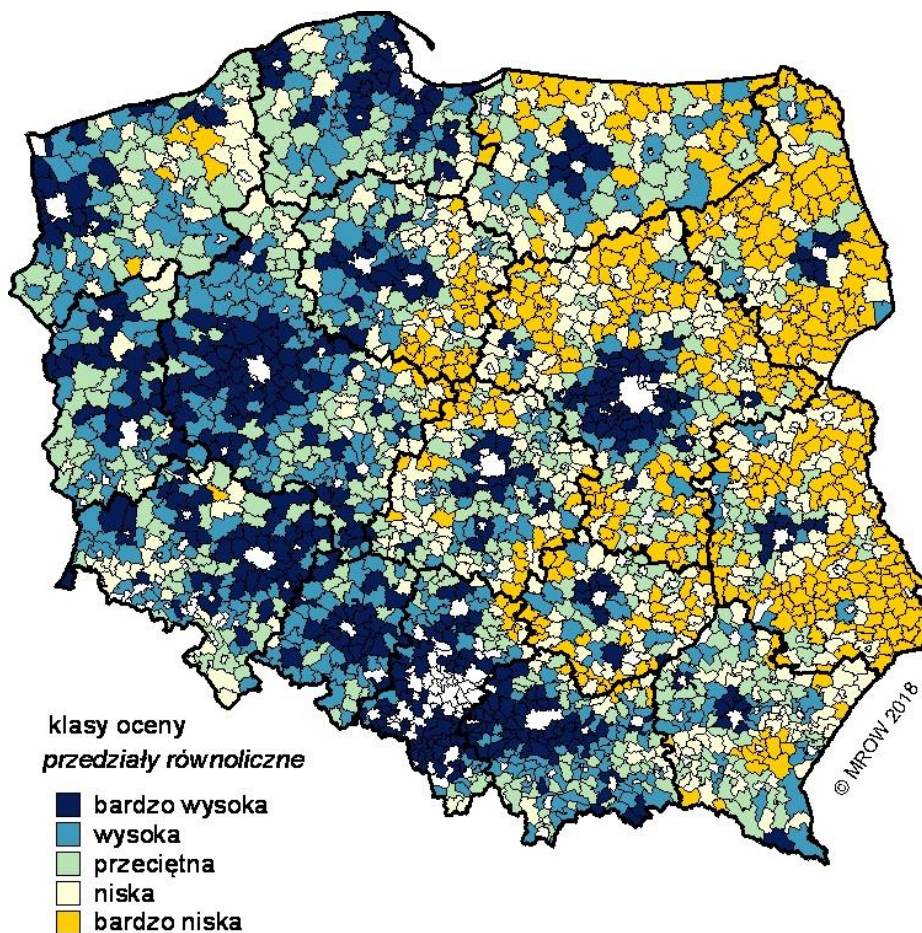
AGENDA 26

Uwarunkowania społeczne rozwoju obszarów wiejskich w Polsce

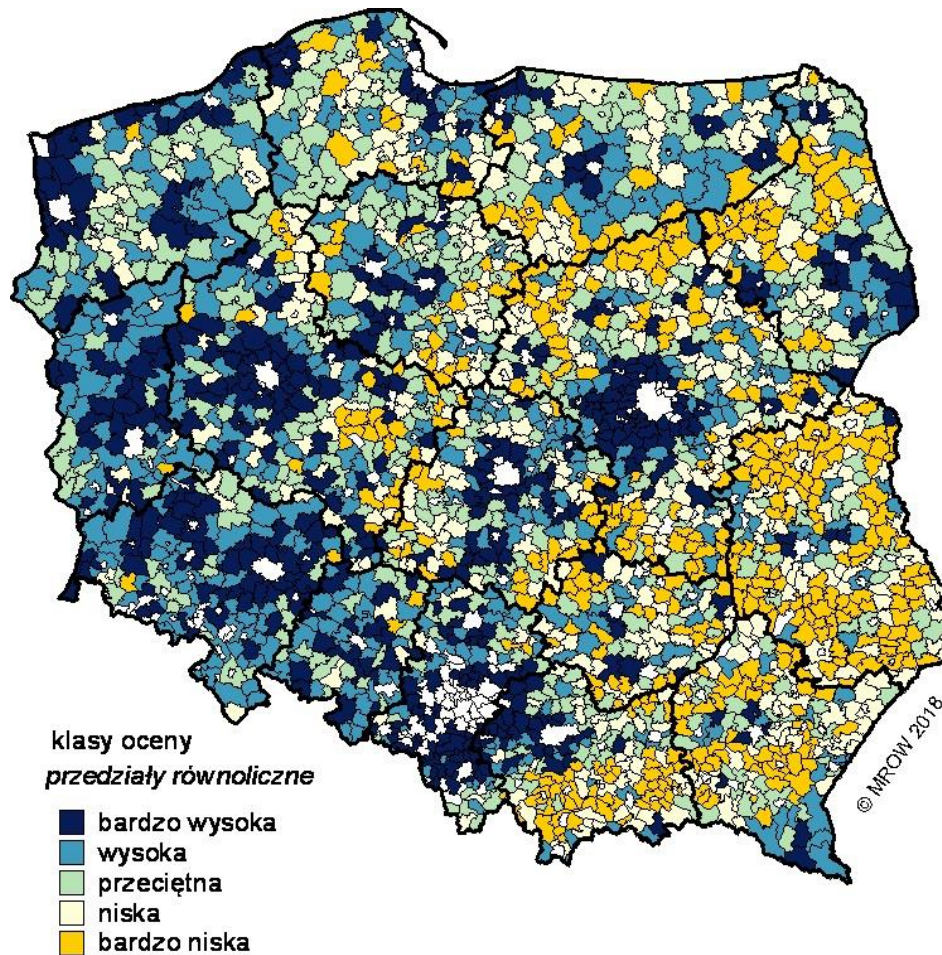
Zróżnicowanie poziomu dezagraryzacji

Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego

Zróźnicowanie stanu finansów lokalnych

Spoleczne potrzeby rozwojowe obszarów wiejskich w Polsce

1. Zintensyfikować procesy podnoszenia poziomu kapitału ludzkiego (edukacja) i społecznego (zaufanie – współpraca) , w tym kompetencji cyfrowych.
2. Wspieranie budowa lokalnych systemów energetycznych wykorzystujących endogenne zasoby.
3. Kontynuować rozbudowę infrastruktury technicznej i społecznej, w tym dostępu do szerokopasmowego internetu i innych narzędzi ICT.
4. Tworzenie poza rolniczych miejsc pracy w oparciu o różnorodny endogenny potencjał lokalny
5. Wdrożenie rozwiązań systemowych w AKIS służące poprawie współpracy partnerów oraz zintensyfikowaniu transferu wiedzy i innowacji Zapewnić powszechną dostępność do usług publicznych.
6. Zintensyfikować proces tworzenia poza rolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich (**ICT + bio economy + circular economy**).
7. Wzmocnić współpracę w relacji wieś-miasto (**rural – urban + LEADER + smart village**).
8. Znacząco zwiększyć zaangażowanie innych funduszy UE we wspieranie ROW.
9. Niezbędnym jest przygotowanie Białej Księgi wytyczającej kierunki rozwoju obszarów wiejskich w UE, uwzględniającej bogaty lecz ciągle niedostatecznie wykorzystywany biznesowo lokalny potencjał endogenny obszarów wiejskich.

Jakość życia na wsi

- 1. Jakość życia jest podstawową determinantą żywotności i witalności wsi w UE. Wymaga zwiększenia wsparcia także z innych niż rolne (WPR) wspólnych funduszy unijnych, co ma na celu zmniejszenie dysproporcji w jakości życia na wsi i w miastach.**
- 2. W kontekście postępującej depopulacji na obszarach wiejskich oraz z coraz wyraźniej występującym zjawiskiem braku następców i jednoczesnego starzenia się rolników w UE ma to fundamentalne znaczenie dla rozwoju obszarów wiejskich w średnim i długim okresie.**

Usługi publiczne

- 1. Dostępność komunikacyjna**
- 2. Edukacja szkolna i przedszkolna**
- 3. Służba zdrowia**
- 4. Internet szerokopasmowy**
- 5. Dostępność do kultury**
- 6. Bezpieczeństwo**
- 7. Usługi opiekuńcze dla seniorów**

**Cele i wyzwania rozwojowe polskiego
rolnictwa w świetle potrzeby ustawicznego
podnoszenia poziomu innowacyjności (AKIS)**

Cele i wyzwania rozwojowe polskiego rolnictwa

Głównym celem unijnego rolnictwa, w tym polskiego, musi pozostać zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego obywatelom UE.

W warunkach dużej niestabilności rynków rolnych, występowania szoków cenowych, katastroficznych zjawisk pogodowych, WPR jak i polityka krajowa muszą szybciej i skuteczniej reagować, aby **gwarantować rolnictwu zdolność do konkurencyjności na rynkach globalnych.**

Ważnym w tym względzie jest także zapewnienie ochrony przed nieekwiwalentną konkurencją ze strony producentów z krajów trzecich wytwarzających płody rolne o niższych standardach jakościowych, nieprzestrzegających dobrostanu zwierząt, czy wymogów ochrony klimatu i ambitnych celów redukcji emisji gazów cieplarnianych.

Cele i wyzwania rozwojowe polskiego rolnictwa

- 1. Poprawa struktury obszarowej.**
- 2. Polepszenie zarządzania zasobami naturalnymi, w tym działań mitygujących i adaptacyjnych do zmian klimatu oraz ochrony środowiska i krajobrazu wiejskiego.**
- 3. Powszechna cyfryzacja w rolnictwie, w tym poprawa kompetencji cyfrowych rolników.**
- 4. Zintensyfikowanie tworzenia i dyfuzji innowacji do praktyki rolniczej – wzmocnienie funkcjonowania AKIS.**
- 5. Doskonalenie zawodowe rolników (m. in. rolnictwo zrównoważone).**
- 6. Zapewnienie zwiększenia efektywności wsparcia finansowego.**

Cele i wyzwania i rozwojowe polskiego rolnictwa c.d.

- 7. Zachęty i zwiększenie zainteresowania rolników organizowaniem się i podejmowanie grupowych inicjatyw gospodarczych.**
- 8. Eliminowanie nieuczciwych praktyk handlowych, też poprzez skracanie łańcuchów wartości.**
- 9. Wprowadzenie szerszego instrumentarium stabilizacji dochodów, w tym wzmocnienie systemu ubezpieczeń.**
- 10. Zwiększenie komplementarności interwencji z funduszy UE oraz środków krajowych aplikowanych na obszarach wiejskich.**

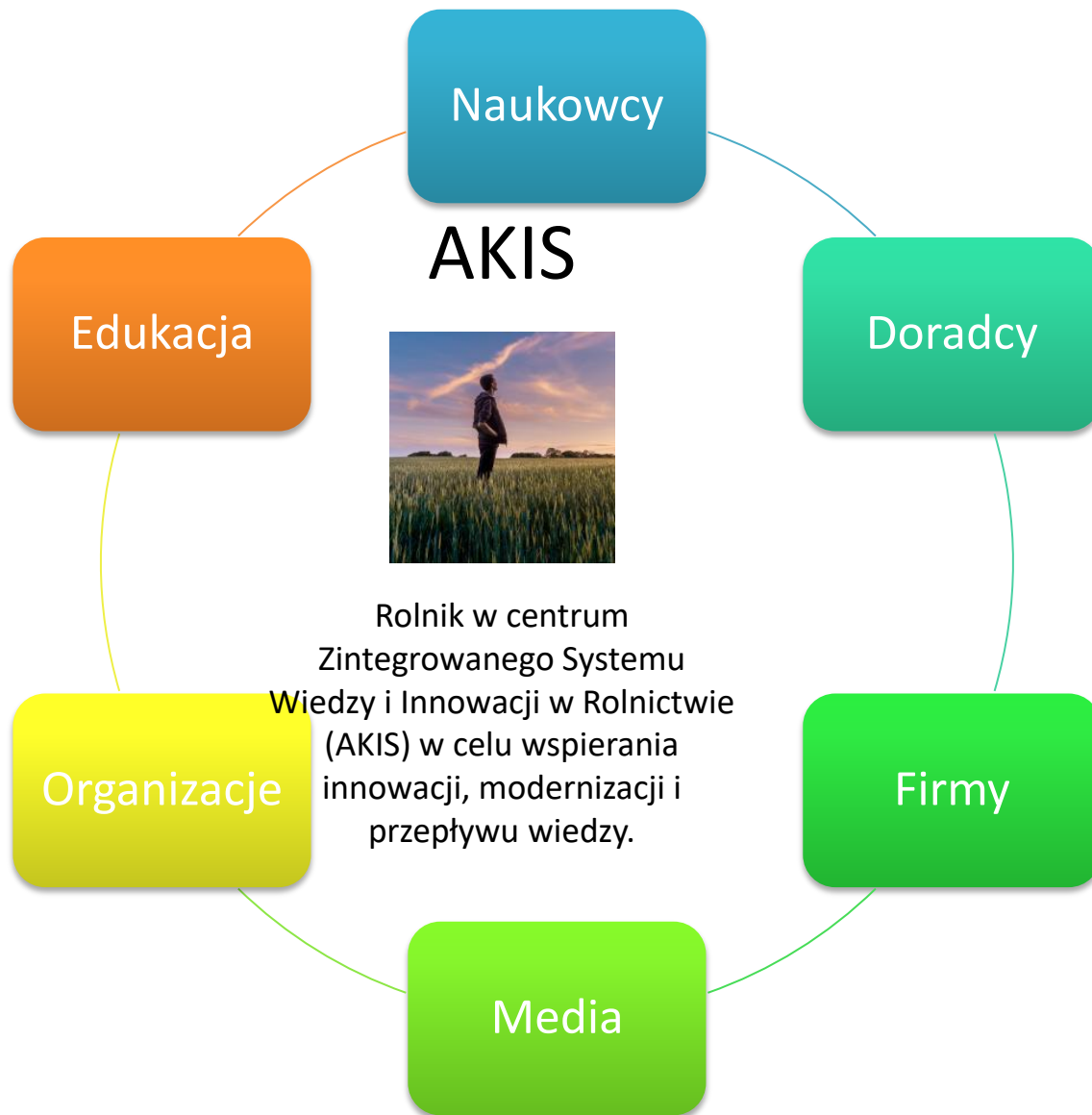
System Wiedzy i Innowacyjności w Rolnictwie (AKIS)

Cel 10 przekrojowy WPR na lata 2021-2027

Zintensyfikowanie transferu wiedzy i innowacji do praktyki rolniczej (System Wiedzy i Innowacyjności w Rolnictwie – AKIS)

Wyników badań gotowych do zastosowania w praktyce rolniczej nie można spodziewać się tak szybko jak w przypadku szczepionki na Covid – 19!

Źródło: Opracowano na podstawie: Inge Van Oost, Unit B2 – DG AGRI, CAP Post - 2020 Legislative Proposals. Prezentacja z Seminarium EIP Spoleto - 17 października 2018 r.

Planowany budżet PSWPR 2023-2027

1. Filar 1 PSWPR – środki EFRG – 17 327 mln EUR
2. Środki przeznaczone na interwencje z zakresu pszczelarstwa – 50 mln EUR (w tym 25 mln EUR środków EFRG)
3. Filar 2 PSWPR – środki publiczne ogółem - 7 798 mln EUR (w tym 4 686 mln EUR środków EFRROW)

Razem na lata 2023-2027

zaplanowano 25 175 mln EUR środków publicznych

Interwencje w filarze 2 PSWPR wspierające transfer wiedzy i innowacji (AKIS)

- **Współpraca Grup Operacyjnych EPI (Sieć Innowacji w Rolnictwie – SIR)**
- **Doskonalenie zawodowe rolników**
- **Doskonalenie zawodowe kadr doradczych**
- **Kompleksowe doradztwo rolnicze**
- **Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych**

Współpraca Grup Operacyjnych (Sieć Innowacji w Rolnictwie – SIR)

- **Łączny budżet – 109 mln euro**
- **Wkład krajowy – 59, 950 mln euro**
- **Liczba wspieranych Grup Operacyjnych – 47**
- **Maksymalne wsparcie dla grupy operacyjnej – 12 mln PLN**

Doskonalenie zawodowe rolników

- **Dwa moduły (szkolenia podstawowe i profilowane)**
- **Łączny budżet – 33,707 mln euro**
- **Wkład krajowy – 18, 539 mln euro**
- **Liczba osobodni szkoleń – 125 000**

Doskonalenie zawodowe kadr doradczych

- Pięć modułów (podstawowe i uzupełniające, szkolenia profilowane, studia podyplomowe, mentoring i praktyki zawodowe)**
- Łączny budżet – 8,791 mln euro**
- Wkład krajowy – 4, 835 mln euro**
- Liczba osobodni szkoleń podstawowych i uzupełniających – 6 958**
- Liczba osobodni szkoleń profilowanych – 6 500**
- Liczba uczestników studiów podyplomowych – 900**
- Liczba programów mentoringu – 1 000**
- Liczba osobodni praktyk zawodowych – 8 200**

Kompleksowe doradztwo rolnicze

- **Dwa moduły (indywidualne i grupowe)**
- **Łączny budżet – 136, 532 mln euro**
- **Wkład krajowy – 75, 092 mln euro**
- **Liczba indywidualnych usług doradczych - 89 720**
- **Liczba grupowych programów doradczych - 320**

Wsparcie gospodarstw demonstracyjnych

- **Dwa moduły – (Transfer wiedzy i wzmocnienie bazy gospodarstw demonstracyjnych)**
- **Łączny budżet – 21, 965 mln euro**
- **Wkład krajowy – 12, 080 mln euro**
- **Liczba wizyt – 5 500**
- **Liczba wspartych gospodarstw (baza) - 108**

Udział interwencji wspierających AKIS w budżecie PSWPR i filara 2

- **Łączny budżet filara 2 – 7 799 mln euro**
- **Wkład krajowy – 3 113 mln euro**
- **Budżet interwencji wspierających AKIS – 310 mln euro**
- **Wydatki wspierające AKIS w budżecie filara 2 – 3,97%**
- **Wydatki wspierające AKIS w budżecie PS WPR – 1,23%**

Uwagi i wnioski

- 1. Pojęcie AKIS jest słabo znane polskim rolnikom i rzeczywistym oraz potencjalnym partnerom tego systemu. Wynika to m.in. z braku klarownej długookresowej wizji i strategii innowacyjnego rozwoju sektora rolnego poprzez poprawę funkcjonowania głównych uczestników systemu.**
- 2. Bez pozytywnego nastawienia rolników do systemu AKIS utrudniona będzie implementacja innowacji w rolnictwie. W proces transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie winny być włączone organizacje rolnicze.**
- 3. Strategiczną rolę w transferze wiedzy i innowacji do gospodarstw rolnych winno odgrywać publiczne doradztwo rolnicze. Jednym z podstawowych warunków ukierunkowania działalności doradztwa na wdrażanie innowacji jest poprawa sytuacji materialnej doradców.**
- 4. Doradztwo publiczne powinno koncentrować swoje działania na rozwojowych i potencjalnie rozwojowych gospodarstwach rolnych będących w stanie aktywnie implementować innowacje technologiczne i organizacyjne.**

Uwagi i wnioski

5. Postępuje proces malejącego zainteresowania karierą naukową, co związane jest z niskim poziomem płac w instytutach i uczelniach wyższych oraz rosnącymi różnokierunkowymi wymaganiami wobec pracowników naukowych. System prawny obowiązujący w nauce wymusza pogoń za „punktami”, co nie sprzyja transferowi wiedzy i innowacji do praktyki. Aktualne kryteria parametryzacji poszczególnych dyscyplin naukowych oraz pracowników naukowych i czasopism tylko w niewielkim stopniu uwzględniają aktywność w zakresie transferu wiedzy i współpracy z praktyką. Konieczne są zmiany w kryteriach ewaluacji jednostek i pracowników naukowych.

6. Działania prowadzone w jednostkach naukowo-badawczych wymagają wysokich nakładów finansowych, stąd fundusze powinny być ukierunkowane przede wszystkim na badania stosowane, mające szanse na efektywne zastosowanie ich wyników w praktyce gospodarczej. Takiemu podejściu do badań powinny sprzyjać rozwiązania systemowe, zachęcające naukowców do tego typu prac badawczo-rozwojowych, jako głównych elementów zapewniających realizację Europejskiego Zielonego Ładu oraz Strategii od Pola do Stołu.

Uwagi i wnioski

7. AKIS zawiera w sobie duży potencjalny ładunek możliwości unowocześnienia rolnictwa. Główną barierą jego efektywnego działania jest brak stałej – systemowej współpracy głównych partnerów. Należałoby rozważyć zainicjowanie pod patronatem MRiRW utworzenie Platformy AKIS, która nie stanowiłaby instytucji, ale byłaby instytucjonalną formą kreowania i uzgadniania zasad i kierunków współpracy partnerów.

Od racjonalnego zaspokojenia potrzeb w tym zakresie zależy zapewnienie bezpieczeństwa żywnościowego krajów członkowskich UE, w tym i Polski.

Potencjalna rola i zadania izb rolniczych?

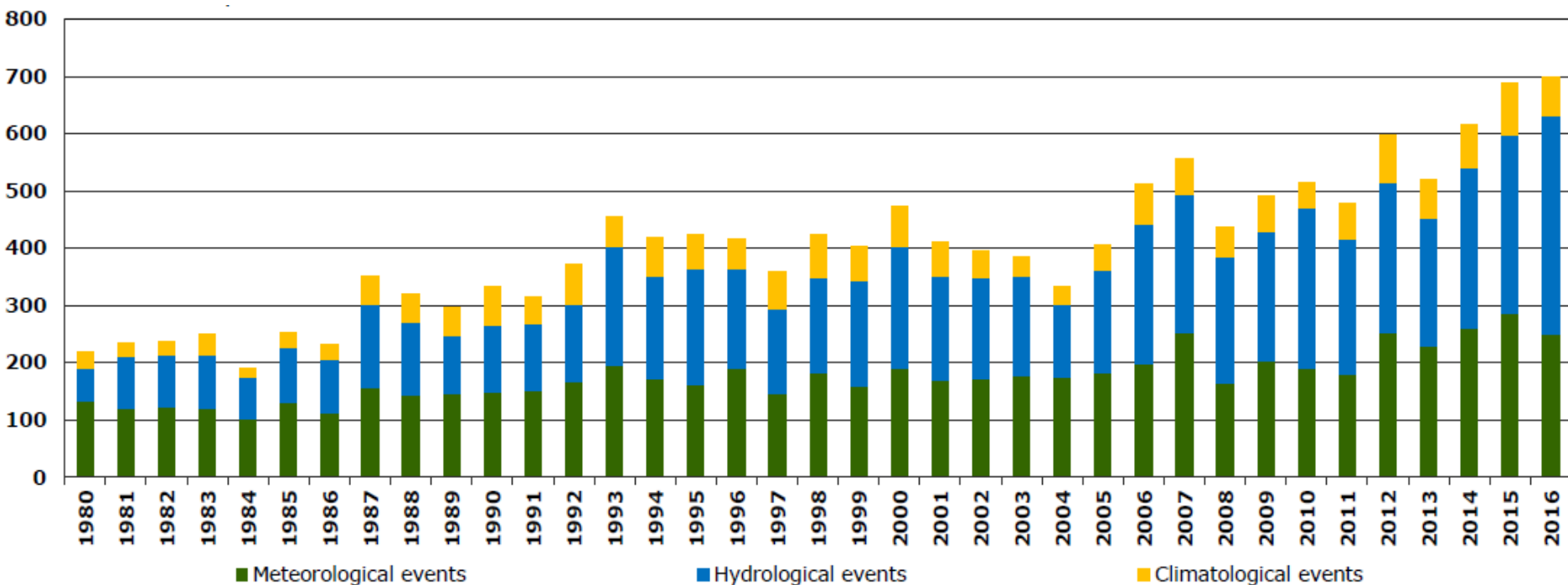
Potencjalnym liderem przemian systemu AKIS mogą być, a w zasadzie powinny być izby rolnicze jako reprezentacja wszystkich rolników.

Rolnicy są bowiem w centrum systemu AKIS, a ten powinien i musi odpowiadać na ich potrzeby ulegające permanentnym zmianom wskutek nowych wyzwań i różnorodnych uwarunkowań globalnych.

Dokonujący się w niespotykanym dotychczas tempie postęp naukowo-technicznego i tworzenie innowacyjnych rozwiązań dla praktyki wymaga aktywnego udziału rolników w całym procesie od pomysłu do wdrożenia.

ANEKS

Wzrost liczby zjawisk katastroficznych w latach 1980-2016

Meteorological events: Tropical storm, extra-tropical storm, convective storm, local storm

Hydrological events: Flood, mass movement

Climatological events: Extreme temperature, drought, forest fire

Source: © 2017 Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft, Geo Risks Research, NatCatSERVICE (January 2017)

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

Działalność rolnicza stanowiła główne źródło utrzymania, czyli przekraczające 50% dochodów ogółem, zaledwie dla niespełna 1/3 gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego. Odsetek gospodarstw domowych utrzymujących się głównie z rolnictwa zmalał na przestrzeni lat 2010-2020 z 33,8% do 30,4%.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych spadła w tym okresie z 1 505 tys. do 1 310 tys.

Oznacza to, że około 390 tys. gospodarstw indywidualnych uzyskuje ponad 50% dochodów z rolnictwa.

Źródła dochodów gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego

W okresie od 2 czerwca 2019 r. do 1 czerwca 2020 r. włącznie, ok. 1 310 tys. gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa indywidualnego uzyskiwało dochody z prowadzonej działalności rolniczej. Oprócz działalności rolniczej źródłami dochodów były także:

- praca najemna – dla 44,5% ogółu gospodarstw domowych (w 2010 r. – 46,5%),**
- emerytury i renty – dla 29,0% (w 2010 r. – 29,5%),**
- działalność pozarolnicza – dla 14,6% (w 2010 r. - 19,7%),**
- inne niezarobkowe źródła utrzymania (poza emeryturą i rentą) – dla 15,8% (w 2010 r. – 6,7%).**

Dziękuję za uwagę

E-mail: mdrygas@irwirpan.waw.pl

IRWiR PAN
ul. Nowy Świat 72
00-330 Warszawa

www.irwirpan.waw.pl